

УДК 349.3

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.9.11>**Мирослава Бук,**

аспірантка кафедри соціального права

Львівського національного університету імені Івана Франка

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ НА СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Стаття присвячена дослідженню основних проблем, які виникають під час реалізації особами з інвалідністю права на соціальне обслуговування у територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Проаналізовано структуру територіальних центрів соціального обслуговування, яка передбачена у Типовому положенні про територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2009 р. № 1417, а також структуру Львівського міського територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг), Територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) міста Вінниці, а також Київського територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Досліджено правову природу договору про надання соціальних послуг, що є підставою для отримання соціального обслуговування. Проаналізовано істотні умови такого договору, що передбачені Законом України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 р. № 2671, введення в дію якого відбудеться 01 січня 2020 р. Розглянуто думки науковців стосовно можливості застосування договірного регулювання соціально-забезпечувальних правовідносин. Виділено спільні та відмінні ознаки цивільно-правового та соціально-забезпечувального зобов'язання. Запропоновано авторське визначення поняття «соціально-забезпечувальне зобов'язання». Проаналізовано порядок оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах. Запропоновано розробити та затвердити Методику, за якою можна буде детально визначати реальні потреби потенційного отримувача соціальної послуги, а також Положення про Порядок оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах. Виявлено законодавчі недоліки формулювання кваліфікаційних вимог до працівників територіальних центрів соціального обслуговування. Запропоновано розробити програму професійної підготовки для працівників територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), яка б включала: вивчення основних документів, що регламентують надання послуг, зокрема: державних стандартів надання соціальних послуг; етичних засад соціальної роботи, що визначають стосунки з отримувачами послуг; основних правил надання персональних послуг з особистої гігієни, прийому ліків тощо. Висловлено пропозицію розробити та прийняти Положення, яке б регулювало процес здійснення моніторингу і контролю якості надання соціальних послуг у сфері правовідносин із соціального обслуговування.

Ключові слова: соціальний захист, право на соціальне обслуговування, особа з інвалідністю, договір про надання соціальних послуг, здатність потенційного отримувача соціальних послуг до самообслуговування й потреби у сторонній допомозі.

Постановка проблеми. Усвідомлення людини найвищою соціальною цінністю визначає Україну як соціальну державу. Одним із важливих завдань соціальної держави в системі соціального захисту населення є соціальне обслуговування осіб з інвалідністю. Законами та підзаконними нормативно-правовими актами, які передбачають порядок надання соціального обслуговування в Україні, передбачено різні його види. Одним із таких видів соціального обслуговування осіб з інвалідністю є соціальне обслуговування у територіаль-

них центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Незважаючи на інтенсивну роботу з оновлення національного законодавства, приведення його у відповідність до вимог міжнародних актів, поза увагою залишається чимало питань, що стосуються формування системи територіальних центрів соціального обслуговування та надання ними якісних соціальних послуг особам з інвалідністю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми соціального обслуговування осіб відображені у наукових працях

В. Я. Бурака, М. О. Буянової, О. О. Гірник, Н. О. Рунової, С. М. Синчук, Б. І. Сташківа, Л. П. Шумної та інших. Водночас питання соціального обслуговування осіб з інвалідністю у територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) не були предметом наукового дослідження вищезазначених науковців.

Мета статті – з'ясувати проблеми, які виникають у процесі реалізації особами з інвалідністю права на соціальне обслуговування в територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг), та запропонувати законодавчі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Одним із видів соціального обслуговування осіб з інвалідністю є надання соціальних послуг територіальними центрами надання соціальних послуг. Територіальний центр є суб'єктом, який створений місцевим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування для надання соціальних послуг особам з інвалідністю, безпосередньо бере участь у соціально-забезпечувальних правовідносинах. Галузева правосуб'єктність територіальних центрів визначається відповідними Положеннями, розробленими на основі Типового положення про територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2009 р. № 1417 [1]. Положення про відповідний територіальний центр затверджується місцевим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування, який його утворив.

З метою ефективного надання соціального обслуговування і з урахуванням місцевої специфіки у складі територіальних центрів можуть утворюватися такі структурні відділення (не менш як два різного спрямування), а саме: 1) соціальної допомоги вдома; 2) денного перебування; 3) стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання; 4) організації надання адресної натуральної та грошової допомоги [1].

На практиці структурна організація територіальних центрів є дещо іншою. Так, у м. Львові створено Львівський міський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг), у структурі якого є шість відділень соціальної допомоги вдома (у кожному районі міста), одне відділення організації надання адресної натуральної та грошової допомоги, одне відділення соціальної адаптації, до складу якого входять вісім центрів денного дозвілля для літніх осіб [2]. Завдання структурних відді-

лень територіального центру продубльовано із Типового положення про територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Як бачимо, у структурі Львівського міського територіального центру немає відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання. У місті Вінниця функціонує Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) міста Вінниці, у структурі якого створено: 1) відділення соціальної допомоги вдома; 2) відділення денного перебування; 3) відділення організації надання адресної натуральної та грошової допомоги; 4) муніципальну службу супроводу осіб з інвалідністю по зору I групи [3]. Знову ж таки немає відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання, але є «новий» (такий, який прямо не передбачений у Типовому положенні) структурний підрозділ – муніципальна служба супроводу осіб з інвалідністю по зору I групи. Відповідно до Розділу 5 Положення про Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) міста Вінниці від 23 січня 2018 р., соціальна послуга із забезпечення супроводження надається на безоплатній основі особам з інвалідністю по зору I групи – жителям населених пунктів, що входять до складу Вінницької міської об'єднаної територіальної громади, протягом робочого дня незалежно від рівня доходу цих осіб та наявності в них рідних, які зобов'язані забезпечити їм догляд і допомогу. Для отримання вперше соціальної послуги із забезпечення супроводження особа з інвалідністю або її законний представник звертається до Департаменту соціальної політики міської ради за місцем проживання з відповідним переліком документів, які вказані у Положенні. Супроводження здійснюється до таких об'єктів та (або) від них: 1) органи державної влади та місцевого самоврядування; 2) медичні та банківські установи; 3) аптеки та аптечні кіоски; 4) будинки побуту (майстерні з ремонту взуття, одягу тощо); 5) громадські організації (в тому числі заходи, які проводяться такими організаціями); 6) архівні установи та бібліотеки; 7) залізничні вокзали, автостанції; 8) супермаркети, торгові центри, ринки; 9) кладовища та меморіали [3]. Вказаний перелік об'єктів, до яких або (і) від яких повинен здійснюватися супровід, є виключним. У Київському територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг) функціонує: 1) спеціалізоване відділення соціальної допомоги вдома особам з інвалідністю з психічними захворюваннями; 2) відділення організації надання адресної і натуральної

допомоги; 3) відділення надання транспортних послуг [4]. Таким чином, у Київському територіальному центрі існує спеціалізоване відділення, якого немає в інших, «нове» відділення надання транспортних послуг. Одне відділення називається «відділення організації надання адресної і натуральної допомоги», очевидно, мається на увазі адресна натуральна допомога, і, як і в попередніх, немає відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання. Відповідно до Положення про відділення надання транспортних послуг [4], послуги з перевезення надаються мешканцям м. Києва, які не здатні до самообслуговування у зв'язку із захворюваннями опорно-рухового апарату, пересуваються на візках або милицях і згідно з медичним висновком мають III, IV або V групу рухової активності та потребують перевезень спеціалізованими автомобілями. Для отримання послуг із перевезення особа з інвалідністю повинна звернутися із вказаними у Положенні документами до Київського територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) за три дні до бажаного перевезення, до 13 години. Перевезення не здійснюються до магазинів та ринків, інших закладів та установ з метою вирішення побутових питань, а також перевезення членів сімей осіб, яким надаються транспортні послуги [4].

Отже, на практиці територіальні центри створюються і функціонують, надаючи соціальні послуги у тому числі й особам з інвалідністю. Щоправда, структурою відрізняються, що є цілком логічним явищем, адже у різних адміністративно-територіальних одиницях може бути і є різний попит на соціальні послуги. Спільною ознакою для територіальних центрів, Положення про які ми проаналізували, є відсутність у їх структурі відділень стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання. Це зумовлено тим, що в Україні існує самостійний вид соціального обслуговування – стаціонарне соціальне обслуговування.

Відповідно до Типового положення про територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) для отримання соціальних послуг у територіальному центрі особа з інвалідністю має подати письмову заяву структурному підрозділу з питань соціального захисту населення місцевої державної адміністрації або виконавчому органу відповідної місцевої ради за місцем проживання. Ті ж у триденний строк надсилають запити до закладу охорони здоров'я для одержання медичного висновку про здатність такої особи до самообслуговування та потребу у постійній сторонній

допомозі, до відповідного підприємства, установи, організації, що надають послуги з утримання будинків та споруд, або виконавчого органу сільської ради за місцем реєстрації особи з інвалідністю для отримання довідки про її склад сім'ї або зареєстрованих у житловому приміщенні осіб і до територіального органу ДФС для отримання довідки про доходи. Після надходження зазначених документів до територіального центру останній приймає рішення про необхідність надання соціальних послуг, про що видає відповідний наказ та укладає з отримувачем соціальної послуги договір про надання таких послуг [1]. Отже, особа з інвалідністю не має доводити своєї потреби у соціальних послугах, вона повинна лише зробити волевиявлення про свою потребу, а обов'язок перевірити обґрунтованість її потреби покладається на орган державної влади чи орган місцевого самоврядування.

Отже, має місце договір про надання соціальних послуг. Звідси питання: правовідносини, які виникають на підставі укладеного договору, регулюються нормами цивільного права чи права соціального забезпечення? У науковій літературі з цього приводу є різні думки. На неможливість застосування договірного регулювання у праві соціального забезпечення наголошує Е. Г. Тучкова. Вчена зазначає, що право соціального забезпечення на сучасному етапі його розвитку є суто публічним правом, оскільки регулює відносини розподільного характеру, у зв'язку з чим зміст правовідносин встановлюється державою і не може змінюватися за згодою сторін [5, с. 43]. Її підтримує О. Є. Мачульська, яка доводить, що предмет права соціального забезпечення обмежується майновими відносинами публічного характеру, які виникають в межах державної системи надання грошових виплат, медичних та соціальних послуг, заходів соціальної підтримки за рахунок бюджету та небюджетних фондів, а також процедурними відносинами щодо призначення відповідного виду соціального забезпечення [6, с. 83].

Іншу думку стосовно можливості застосування договірного регулювання соціально-забезпечувальних відносин відстоює С. М. Синчук. Науковець зазначає, що в такому випадку відбувається так зване подвійне правове регулювання соціально-забезпечувальних правовідносин. Це означає, що відносини, які виникають із приводу надання певного виду соціального забезпечення конкретній особі, загалом урегулюються законами чи підзаконними нормативно-правовими актами, однак більш детально такі правовідносини знаходять

свою регламентацію у договорі, укладеному між зобов'язаним та правоможним суб'єктом [7, с. 45].

П. Д. Пилипенко ж обстоює тезу про те, що відносини соціального забезпечення впорядковуються нормами права, які об'єднані у правову спільність – соціальне право, яке утворилось у результаті об'єктивних процесів розвитку суспільних відносин і публічного права та оформилось у порівняно самостійну структуру на перетині з приватним правом, увібравши в себе як публічні, так і приватні правові засади [8, с. 98–99].

Спробуємо сформулювати власні міркування з цього питання. Отже, в основі договору про надання соціальних послуг, як і в основі будь-якого договору, передбаченого цивільним правом, лежить зобов'язання. У науці права соціального забезпечення таке зобов'язання прийнято називати соціально-забезпечувальне зобов'язання [9, с. 530].

Аналіз соціально-забезпечувального зобов'язання пропонуємо розпочати з характеристики ознак, які притаманні і цивільно-правовому зобов'язанню, тобто з його родових ознак. До них належать такі: 1) цивільно-правове зобов'язання, як правило, має майновий характер. Соціально-забезпечувальне зобов'язання в значній частині теж відповідає цій ознаці. Так, у соціально-забезпечувальних правовідносинах особі надається, наприклад, адресна натуральна допомога; 2) цивільно-правові зобов'язання передбачають перехід матеріальних благ від однієї особи до іншої. Цивільно-правові зобов'язання не створюють обов'язків для осіб, які не беруть у ньому участі. Сторони соціально-забезпечувального зобов'язання також чітко визначені: фізична особа, сім'я та органи, підприємства, установи, організації, інші особи, які надають відповідні види соціального забезпечення; 3) цивільно-правове зобов'язання – це правовідносини активного типу. Це саме можна сказати і про соціально-забезпечувальне зобов'язання. Воно завжди активного типу та розвивається за рахунок активних дій отримувача соціального забезпечення, тоді як друга сторона – суб'єкт, який надає соціальне забезпечення, зобов'язана надати відповідний вид соціального забезпечення на умовах, які передбачені законом чи договором.

Відмінними ознаками соціально-забезпечувального та цивільно-правового зобов'язання є такі: 1) цивільно-правове зобов'язання виникає на добровільній основі, що допускає можливість зміни змісту самого зобов'язання чи його припинення за згодою сторін; соціально-забезпечувальне зобов'язання за підставою виникнення поділяється

на обов'язкове, яке виникає на підставі закону, та добровільне. В останньому випадку законодавством визначаються договірні підстави виникнення соціально-забезпечувального зобов'язання, порядок укладення такого договору; 2) зміст цивільно-правового зобов'язання ґрунтується на рівності сторін і визначається сторонами. Зміст соціально-забезпечувального зобов'язання встановлюється законом, а у разі добровільного соціально-забезпечувального зобов'язання – договором, але укладеним у межах закону. Отже, в соціально-забезпечувальному зобов'язанні зобов'язаний суб'єкт за своїм правовим статусом зобов'язаний надати соціальні послуги і не може відмовити, якщо є волевиявлення правоможної особи. Таким чином, соціально-забезпечувальне зобов'язання є відмінним від цивільно-правового, про що свідчать ознаки, притаманні лише йому, отже, є самостійною категорією права соціального забезпечення. Пропонуємо під соціально-забезпечувальним зобов'язанням розуміти правовідносини активного типу, в яких соціально зобов'язаний суб'єкт повинен у порядку і на умовах, передбачених законом чи договором (укладеним у межах закону), надати особі необхідний їй вид соціального забезпечення.

На нашу думку, договори про надання соціальних послуг, які укладаються між особою з інвалідністю та територіальним центром, відрізняються від цивільно-правових договорів. Так само, як, наприклад, цивільно-правовий договір підяду за ступенем свободи волевиявлення сторін відрізняється від трудового договору, так і волевиявлення сторін у договорі про надання соціальних послуг обмежується державними стандартами соціальних послуг. Тому виходить, що діяльність фізичних та юридичних осіб з приводу надання соціальних послуг потребує ліцензування. Однак, у 2008 році законодавець вирішив скасувати норму Закону України «Про соціальні послуги», яка передбачала необхідність одержання ліцензії. Тому зараз для того, аби мати можливість провадити діяльність із надання соціального обслуговування, фізична чи юридична особа повинна відповідати Критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги [10].

Відповідні уточнення щодо практики укладення договорів про надання соціальних послуг внесено Законом України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 р. № 2671, введення в дію якого відбудеться 01 січня 2020 р. [11]. Так, у ст. 22 Закону зазначається, що вказаний договір укладається лише у письмовій формі. Типовий договір про надання соціальних послуг повинен бути

затверджений Кабінетом Міністрів України, натепер Типового договору ще немає, але сподіваємося, що до вступу Закону в дію такий Типовий договір буде затверджений. Важливим положенням Закону від 17 січня 2019 р. є перелік істотних умов договору про надання соціальних послуг. Такими істотними умовами є: 1) назва соціальних послуг; 2) умови надання соціальних послуг та їх вартість, якщо йдеться про платні соціальні послуги; 3) права, обов'язки та відповідальність сторін; 4) строк дії договору; 5) інші умови, про які домовилися сторони [11]. Надання соціальних послуг одноразово, екстрено здійснюється без укладення договору. Невід'ємним додатком договору є індивідуальний план надання соціальних послуг. Такий договір є строковим, після закінчення строку його дії він може бути переукладений на новий строк після проведення процедури оцінювання потреб особи з інвалідністю в наданні їй соціальних послуг.

Однією з проблем реалізації особами з інвалідністю права на соціальне обслуговування у територіальному центрі є визначення їхньої здатності до самообслуговування й потреби у сторонній допомозі. На підставі аналізу Типового положення можна зробити висновок, що така здатність базується на встановленні групи інвалідності й групи рухової активності і, таким чином, не дає достовірної картини стану отримувача соціальної послуги. Адже за умови наявності однакової групи інвалідності й групи рухової активності у двох потенційних отримувачів соціальних послуг можуть бути різні потреби у залученні сторонньої допомоги. Це пояснюється тим, що їхнє оточення, умови проживання можуть докорінно відрізнятися, самі особи з обмеженими можливостями можуть бути по-різному пристосовані до самостійного виконання повсякденних дій. Тому пропонуємо розробити Методику, за якою можна буде детально визначати реальні потреби потенційного отримувача соціальної послуги.

Оскільки проблема визначення реальних потреб осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, у соціальних послугах існує вже не один рік, законодавець у Законі від 17 січня 2019 р. (введення в дію 01 січня 2020 р.) намагається цю проблему вирішити, щоправда, на нашу думку, це йому вдається частково. У ст. 20 Закону закріплена норма права про оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах. Зокрема, зазначається, що оцінювання здійснюється шляхом аналізу документів, фактів та інформації, зібраних під час спілкування з особою/сім'єю та їхнім найближчим ото-

ченням, а також отриманих від юридичних та фізичних осіб у встановленому порядку. Таке оцінювання може проводити фахівець із соціальної роботи, соціальний працівник або ж соціальний менеджер. У разі потреби можна залучати медичних, педагогічних працівників, психологів, реабілітологів та інших фахівців [11]. Строк здійснення процедури оцінювання потреб – п'ять робочих днів з дня одержання заяви, звернення, повідомлення про надання соціальної послуги. Очевидно (хоча у Законі про це не зазначається), що за результатами оцінювання потреб складається індивідуальний план надання соціальних послуг. Порядок оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах має бути затверджений Міністерством соціальної політики України. Натепер такого Порядку ще немає. Тому пропонуємо до його змісту обов'язково включити такі положення: 1) права і обов'язки суб'єктів оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах; 2) хто із суб'єктів, що здійснює оцінювання потреб, має розробляти індивідуальний план надання соціальних послуг, хто і яким чином має організовувати сам процес, як при цьому мають взаємодіяти структурні підрозділи та працівники; 3) процедура затвердження індивідуального плану надання соціальних послуг; 4) як часто і за наявності яких підстав індивідуальні плани отримувачів повинні переглядатися; 5) варіанти вирішення ситуацій, коли об'єктивні обставини потенційних отримувачів є однаковими.

Натепер соціальні послуги в територіальному центрі надають фахівці із соціальної роботи, значна частина яких не має відповідної кваліфікації та професійної підготовки і завданням яких є здійснення найважливішої функції щодо надання соціальних послуг. Певні вимоги передбачені законодавцем лише стосовно завідувачів відділень. Так, завідувач відділення соціальної допомоги вдома повинен мати вищу освіту (магістр, спеціаліст) відповідного напрямку підготовки і стаж роботи за фахом не менш як три роки. Завідувач відділення соціально-побутової адаптації повинен мати вищу освіту (магістр, спеціаліст) відповідного напрямку підготовки і стаж роботи за фахом не менш як три роки. Завідувач відділення стаціонарного догляду повинен мати вищу медичну або іншу вищу освіту (магістр, спеціаліст) відповідного напрямку підготовки і стаж роботи за фахом не менш як три роки. Завідувач відділення адресної допомоги повинен мати вищу освіту (магістр, спеціаліст) відповідного напрямку підготовки і стаж роботи не менш як три роки [1]. Соціальні працівники ж, залучені до безпосереднього надання соціальних

послуг, здебільшого не мають відповідної професійної підготовки. А згідно з кваліфікаційною характеристикою, кваліфікаційні вимоги до соціального робітника передбачають наявність повної загальної середньої освіти та професійної підготовки на виробництві, без вимог до стажу роботи [12]. Тому необхідно розробити відповідну систему навчання, яка б дозволила таким працівникам отримати відповідну професійну підготовку та документи, необхідні для продовження роботи на зазначеній посаді. Оскільки у ч. 4 ст. 13 Закону від 17 січня 2019 р. зазначається лише те, що кваліфікаційні вимоги до працівників надавачів соціальних послуг, порядок їх атестації має бути визначений Міністерством соціальної політики України, що наразі Міністерство не зробило, то ми пропонуємо розробити програму професійної підготовки на виробництві, яка б включала: вивчення основних документів, що регламентують надання послуг, зокрема: державних стандартів надання соціальних послуг; етичних засад соціальної роботи, що визначають стосунки з отримувачами послуг; основних правил надання персональних послуг з особистою гігієною, прийому ліків тощо. Таке навчання повинне тривати не менше ніж 3 місяці і включати як теоретичну, так і практичну частину. Організувати таке навчання може соціальний працівник, задля чого зазначену діяльність необхідно буде включити до його функціональних обов'язків.

Застосування нового підходу до організації надання соціальних послуг, що ґрунтується на дотриманні державних стандартів соціальних послуг, застосування практики соціального замовлення зумовлює необхідність впровадження механізму, за допомогою якого як суб'єкти, які надають соціальні послуги, так і отримувачі соціальних послуг зможуть перевіряти, чи дійсно послуги, що надаються у територіальному центрі, відповідають встановленим вимогам.

Згідно з Типовим положенням «перевірка роботи та контроль за організацією діяльності, пов'язаної із соціальним обслуговуванням (наданням соціальних послуг), структурних підрозділів територіального центру, ревізія фінансово-господарської діяльності центру проводиться відповідно до законодавства України» [1]. Але якщо перевірки контрольно-ревізійного управління є чітко регламентованими і стосуються в основному фінансової діяльності територіального центру, то організація моніторингу і контролю діяльності з надання соціальних послуг залишається на розсуд керівництва територіального цен-

тру. Тому варто розробити та прийняти на законодавчому рівні відповідне Положення, яке б регулювало процес здійснення моніторингу і контролю якості надання соціальних послуг у сфері правовідносин із соціального обслуговування.

Висновки

Підставою для соціального обслуговування осіб з інвалідністю у територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) є договір про надання соціальних послуг. Можливість договірного регулювання правовідносин соціального обслуговування робить їх більш гнучкими, дозволяє сторонам доповнювати форми соціального забезпечення для того, аби досягти гідного рівня соціального забезпечення для осіб, які його потребують, забезпечує реалізацію принципів індивідуального підходу у правовідносинах із соціального обслуговування осіб з інвалідністю.

У процесі реалізації права на соціальне обслуговування часто виникає проблема визначення здатності потенційного отримувача до соціального обслуговування і потреби у сторонній допомозі. Для вирішення цієї проблеми пропонуємо розробити та затвердити Положення про порядок оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах, в якому зазначити, що обов'язок оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах покладається на відповідних працівників територіального центру.

Недосконаліми видаються положення нормативно-правових актів, що стосуються професійної підготовки працівників територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), оскільки відповідні вимоги передбачені законодавцем лише стосовно завідувачів відділень. Тому пропонуємо розробити та затвердити Положення про професійну підготовку зазначених працівників.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг) : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2009 р. № 1417. *Офіційний Вісник України*. 2010. № 1. С. 33.
2. Про Львівський міський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг). URL: <https://city-adm.lviv.ua/clubseniors/structure/viddilennia-sotsialnoiidopomohy-vdoma>. (дата звернення: 12.08.2019).
3. Положення про територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) міста Вінниці. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vmr.gov.ua/MunicipalInstitutions/Lists/SocialServiceCenter/ShowContent.aspx?ID=2> (дата звернення: 12.08.2019).

4. Київський міський територіальний центр соціального обслуговування. URL: <https://dsp.kyivcity.gov.ua/content/kyivskyu-miskyu-terytorialnyu-centr-socialnogo-obslugovuvannya-ta-rayonni-terytorialni-centry-socialnogo-obslugovuvannya-pa-dannya-socialnyh-poslug-u-m-kyievi.html?PrintVersion>. (дата звернення: 12.08.2019).

5. Тучкова Э.Г. Совершенствование методики преподавания права социального обеспечения. Роль социального обеспечения в решении проблемы бедности и совершенствование методики преподавания права социального обеспечения. Москва, 2004. С. 43.

6. Мачульская Е. Е. Право социального обеспечения : учебник. Москва : Издательство Юрайт; ИД Юрайт, 2010. 582 с.

7. Синчук С.М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти : монографія. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2015. 422 с.

8. Пилипенко П.Д. Право соціального забезпечення у системі соціального права. *Право України*. 2004. № 10. С. 97-100.

9. Тарусина Н.Н. Социальные договоры в праве : монография. Ярославль, 2009. 834 с.

10. Про затвердження критеріїв діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2012 р. № 1039. *Офіційний Вісник України*. 2012. № 87. С. 71.

11. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671. *Офіційний Вісник України*. 2019. № 34. С. 107.

12. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 80 "Соціальні послуги". URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=p0001203-98>. (дата звернення: 12.08.2019).

The article is devoted to the research of the main problems that arise during the implementation of the right to social services at the territorial social service centre (provision of social services) by the people with disabilities. The structure of territorial social service centres, which is provided in the Model Regulation on Territorial Social Service Centre (provision of social services), approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1417 as of December 29, 2009, as well as the structure of Lviv City Territorial Social Service Centre (provision of social services), the Territorial Social Service Centre (provision of social services) of Vinnytsia, and Kyiv Territorial Social Service Centre (provision of social services). The legal nature of the contract for the provision of social services, which is the basis for receiving social services, has been studied. The essential conditions of such a contract, which are stipulated by the Law of Ukraine "On Social Services" as of January 17, 2019, No. 2671, which will take effect on January 1, 2020, have been analyzed. The opinions of scientists regarding the possibility of applying the contractual regulation of social security relations have been considered. Common and distinctive features of civil-legal and social-security obligations have been highlighted. The author's definition of the concept "social-security obligation" has been proposed. The procedure for assessing the needs of a person/family in social services has been analyzed. It has been proposed to develop and approve the Methodology according to which it is possible to determine the real needs of a potential social service recipient in details, as well as the Regulations on the Procedure for assessing the needs of a person/family in social services. Legal defects in the formulation of qualification requirements for employees of territorial social service centers have been identified. It has been proposed to develop a program of vocational training for employees of territorial social service centres (provision of social services), which would include: study of the basic documents governing the provision of services, in particular: state standards for the provision of social services; ethical foundations of social work that determine relationships with service recipients; basic rules for personal care, medication, etc. A proposal has been made to develop and adopt the Regulation that would regulate the process of monitoring and quality control of the provision of social services in the field of social service legal relations.

Key words: social protection, right to social services, a person with disabilities, agreement for the provision of social services, the ability of the potential recipient of social services to self-service and the need for outside help.

